

loeiende, theo-
den.
geniaale kerk

de denkkunst
awden de oude
t in het chris-

akken, waartoe
redeneerkunst
le, de doctrina-

uwende weten-
rs ook niet tot

zan de hoogte
en in een en

cyclopaedie der
stus niet de
odanig heeft

ument der
philoloog (taal-
er dan exegese

n, om, nog wel
toch de theo-
haar het spoo-

re hij nog eens
ij dezen groot
Christelijke kerk

erst wijsgeerig
n. Maar zóóver
—65).

Bavinck (Gorol-
r geweest, die
it ingedacht en

d te komen. —
meest moderne
heologisch, dog-

niet geleverd.
moetend schouw-
die twee met

en de wijsbe-
voortstuwend,
zootten.

niet bang voor
de ware religie
en den echten

ren, maar toch
dan een eerlijk

quaerit intellec-
en: credo m
ip), moeten we

arin een rech-
t wordt vernie-
aters onfeilbaar

g wel eens van
op grond van
gevolg van ver-

vegingen. Maar
in onvoldoende

stelijke kringen
chiatrische uit-
akt wordt, om

e ernst gemaakt
en verantwoor-
s, dat een psy-

schijn van me-
eigenlijk als een
stellen, dat een

enstandigheden,
en kan, dat hij

us geen reden

eze redeneering
neer we slechts
we terecht bij

in in de voor-
omdat hij mis-
moet worden

te consequenties
ns over 't alge-
die geen reke-

wikkelingsgan-
alisme grooten
ap verlaten is,

verstaan als aanduiding van religieuze strevingen,
die de wetenschap opzochten voor de theologie.

Ook de wijsbegeerte kwam niet verder dan tot
de taak van een voorbereidende wetenschap.

Het was een eervol werk, de koningin der weten-
schap te mogen dienen, maar met haar eigen vlucht

ontplooiën kon de wijsbegeerte zich niet, zoolang
ze ancilla (dienstmaagd) bleef.

Door een natuurlijke wisselwerking heeft dit on-
mondig houden van de wijsbegeerte de theologie

zelf ook in haar ontwikkeling belemmerd en soms
gevaarlijke verwarringen teweeggebracht.

Langzaam maar zeker begon de Griekse filo-
sophie (door Arabieren en landverhuizers uit het

Oosten naar het Westen geïmporteerd) in de kerk
opnieuw, en nu veel sterker, op te dringen.

Aristoteles en Plato stonden op uit het graf der
vergetelheid en marcheerden de kerkpoort weer

binnen.

B. W.

Correspondentie. — B. K. is H. — Natuur-
lijk heb ik Prof. Heijmans te Groningen bedoeld. Dank

voor uw schrijven.

W.

LITERATUUR EN KUNST.

Nieuwe Boeken.

Wilma, Die Vrijwillig dragen.

De Schrijfster van dezen christelijken roman, is
al sinds lang een van de bekenden onder de auteurs,

wier arbeid door een christelijke overtuiging ge-
dragen wordt.

Bij de herleving onzer letterkunde in 1880 is
de christelijke literatuur niet achtergebleven, maar

ze heeft zich, zij het dan ook in langzamer tempo,
mede ontwikkeld in de richting, die de nieuwere

letterkunde ging.

Dat ze in dezen geen gelijken tred houden kon,
spreekt wel vanzelf. Immers de volkomen vrijheid

van ontplooiing, die het individualistisch beginsel
aan de niet-christelijke literatuur schonk, bestond

voor haar niet, wijl scherpe overtuigings-begren-
zing een cirkel rond haar trok. En ook haar im-

pressionisme, haar zielkundige ontleding, haar rea-
lisme moesten uiteraard van geheel ander karakter

zijn. De zielsmotie van den christelijken kunstenaar
is een gansch andere, dan van hem, die buiten

het christelijk beginsel staat, eenvoudig omdat de
christen alle dingen ziet in afhankelijkheid van

God en zijn zelfstandigheid daaraan altijd onder-
worpen blijft. Zoo kunnen we begrijpen, dat de

christelijke literatuur in de hooge vlucht, die de
moderne letterkunde nam niet meegaan kon, eigen-
lijk steeds meer achterbleef, zelfs achterblijven

moest op grond van haar beginsel.

Het is noodig, dat we hierop letten, als we ons
afvragen hoe het toch komt, dat het christelijk

beginsel zich niet meer gelden deed in de latere
letterkunde. De beginselen, waarvan deze uitgaat,

zijn veelal de volkomen tegenstellingen van het
christelijk belijden en dus moest de christelijke

literatuur, die enerzijds wel de vormvernieuwing
begeerde, maar aan den anderen kant toch veel

meer aan het oude gebonden bleef, zich eigenlijk
een eigen weg banen. Achter de groote pioniers

van „de Nieuwe Gids” kon ze immers niet blijven
gaan.

Nu kan ik in een artikel als dit niet ingaan
op de vraag naar het kunstgehalte in de christe-
lijke literatuur. Wie daarvan meer weten wil raad-
plege de verschillende christelijke tijdschriften en

Aan den anderen kant echter valt in haar werk
duidelijk waar te nemen de omstandigheid, die ik
aangaf, n.l. dat de christelijke kunst met de ont-
wikkeling der literatuur geen gelijken tred houden

kon. Taal en stijl, geheel de conceptie eigenlijk,
zijn van het, nu reeds onderwetsche, tachtigers-
soort. Ik wil daarmee volstrekt niet zeggen, dat

het minder is dan de nieuwste productie, want in
de latere jaren ligt zeker het hoogtepunt niet van

de literatuur na 1880. Ik constateer alleen het feit
als een consequentie.

Ook de inhoud van Wilma's werk, de stofkeuze
dus, is niet van het moderne type, maar alweer is dit

geheel verklaarbaar uit het karakter en de ont-
wikkeling van dat karakter.

Daarom moeten we vooral niet te haastig zijn
met ons oordeel als zulke lectuur een onderwetschen

indruk maakt. Wie in dezen meet naar den maat-
staf der allernieuwste literatuur, stelt zich niet op

het juiste standpunt. Want de kunst, die chris-
telijk wil zijn, zal ten opzichte van de huidige

ontwikkeling steeds meer reserve moeten in acht
nemen en daardoor ook altijd den schijn van onder-
wetsch houden.

Een eigenaardige trek heeft mij altijd in het werk
van Wilma getroffen, een trek, dien ik ook weer

heb teruggevonden in „Die Vrijwillig dragen”. Er
hangt n.l. altijd een zeker waas van geheimzinnig-
heid over wat ze schrijft; sommige personen ziet

men als door een nevel, zoodat ze vaag blijven.
Daardoor blijft soms een zeker gevoel van onbe-
vredigheid na, van niet-precies-begrepen-hebben.

Zelfs in het overigens zoo voortreffelijke „Grand-
Seigneur” ontkomt men daaraan niet. Men kan

eigenlijk niet diep genoeg doordringen in de psy-
chologie van zulk een geschrift en dat heeft ten

gevolge, dat het aroma van 't boek of de schets
verloren gaat. Het zich geheel inleven in wat men
leest, wat toch voorwaarde is om wezenlijk een

boek te „genieten”, wordt daardoor zooveel moei-
lijker.

Van het eerste hoofdstuk van „Die Vrijwillig
dragen” b.v. begrijpt men zoo goed als niets. Wel

wordt, veel verder in 't verhaal, de hoofdzak dui-
delijk, maar dan is het moeilijk de draden, die

men in handen krijgt naar de juiste punten van
aanknooping te leiden. En in ieder geval is de

kracht van het eerste hoofdstuk aan u voorbij
gegaan.

Raadselachtige figuren zijn ook Johansen en de
dokter, bij wien Reynold, een der hoofdpersonen,

inwoont. Heeft men heel het boek gelezen, dan
klaart het vage wel wat op — maar volkomen

helder wordt 't nu toch niet. Dan gaat men fan-
taseeren, begint zelf draden van gebeurten te vlechten

en men raakt den gedachtengang van de Schrijf-
ster kwijt. Door het blijven van zulke figuren in

een mystiek waas, ziet men ook niet hoe de per-
sonen met elkaar in aanraking komen of gekomen

zijn en krijgt hun onderling contact, dat straks
de kern van 't geheel blijkt, iets toevalligs, iets

Die kan belangrijk wezen, als de lezers niet
te jong zijn. Een zielegesteldheid als die van Rey-
nold kan door te jonge menschen niet voldoende

worden doorpeild, om de kracht van het vrijwillig
dragen te gevoelen. Ouderen echter kunnen veel

aan het boek hebben; zij bemerken ook beter waar
het hier en daar naar „algemeene verzoening” neigt.

Als goede proeve van christelijke romankunst be-
groeten we dit boek, dat al z'n tweeden druk heeft,

met vreugde. Het mag zeker den naam van
„christelijke kunst” dragen, want ook aan de uiter-
lijke eischen van artistiekheid voldoet het onge-
twijfeld.

Het vinde vele nadenkende lezers.

C. T.

UIT DE AMERIKAANSCH KERKELIJKE WERELD

door Dr HENRY BEETS.

De Inwendige Zendingsraad der Evangelische Kerken
in Noord-Amerika.

Aan den oever van den Atlantischen Oceaan, te
Atlantic City, in het Zuidelijk deel van den staat

New Jersey, vergaderde verleden Januari eene zen-
dingscorporatie, van welke wij liet een en ander

wenschen mede te deelen aan de „Reformatie”-
lezers.

Die zendingscorporatie heet „Home Missions
Council”, een naam, dien wij hebben vertaald zoo-

als hierboven aangegeven. Ruim twintig kerkengro-
pen in Noord-Amerika zijn officieel vertegenwoordigd

op de vergaderingen van dezen Zendingsraad, die
in 1923 voor de zestiende maal te zamen kwam.

Zooals de naam uitdrukt is dit zendingslichaam een
„Raad”, met niet meer dan beïnvloedende functie,

zonder dat een der kerkengroepen er aan verbou-
den, gebonden is om de genomene resoluties uit

te voeren. Het doel van de „Council” is „om ge-
meenschap, conferentie en coöperatie te bevorderen

tusschen christelijke organisaties die zendingswerk
verrichten in de Vereenigde Staten en hunne be-

zittingen en Canada”. Allerlei arbeid wordt door
den Raad opgedragen aan commissies van tien

tot een paar dozijn leden, waarvan het lidmaatschap
verdeeld is onder de verschillende aangesloten ker-

kengroepen.

Een van die commissies houdt zich bezig met
het ontwerpen van de beste plannen voor ker-

kelijke gebouwen van allerlei aard. In een nieuw
land als Canada en de Vereenigde Staten is het

noodig allerwege gebouwen op te richten voor ge-
meentelijken en zendingsarbeid. Ook de talrijke Zon-

dagsscholen, die in Noord-Amerika als regel van
plaatselijke kerken uitgaan, eischen telkens nieuwe

gebouwen. Nu kan men voor zooiets natuurlijk
allerlei architecten employeeren, doch de praktische